

VII. KORXONALAR VA TASHKILOTLARNING FAOLIYATINING UMUMIY TAVSIFI

Barchamizga ma'lumki, Tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish asosida ularning davlat organlari bilan o'zaro munosabatlarida bevosita muloqot qilmaydigan shakllaridan foydalanishni jadal rag'batlantirilmoqda.

Bugungi kunda ushbu borada qonunchilikda muhim qarorlar qabul qilinib, tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi ma'qullanib, ushbu chora-tadbirlarda tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yishni avtomatlashtirilgan tizimi bosqichma-bosqich ishlab chiqilib xayotga tadbqiq qilinmoqda.

Amalga oshirilayotgan islohotlar va jamiyatimizda ro'y berayotgan muhim o'zgarishlar tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan o'z faoliyatlarini mustaqil boshlashiga va biznesini rivojlantirishiga muhim poydevor bo'ladi.

Bu o'z navbatida, tadbirkorlarning va mamlakatimizga kirib kelayotgan investitsiyalarni yanada ko'payishiga va ayni damda qo'shimcha ish o'rinlarini vujudga kelishiga, fuqarolarning turmush darajasini yanada oshirishiga xizmat qiladi.

Izoh tariqasida:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012 yil 25 sentyabrdagi "Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash haqida"gi 274-sonli qaroriga muvofiq tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ tomonidan taqdim etilgan bildirishnomaga asosan Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri bazasi yuritiladi.

Korxonalar va tashkilotlar yagona davlat registri ma'lumotlariga ko'ra 2019 yilning 1 iyul holatiga ro'yxatga olingan yuridik shaxslar soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz) 18442 taga etdi, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 23,6 % oshgan va faoliyat ko'rsatayotganlari soni esa 17448 tani tashkil qildi bu esa o'tgan yilning shu davriga nisbatan 3250 taga yoki 22,9 % ga oshgan.

Ro'yxatdan o'tgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy ulushi Urganch shahrida (24,1 %), Urganch tumani (10,9 %), Xiva shahri (9,2 %) , Xiva tumani (8,8 %), hissalariga to'g'ri keladi.

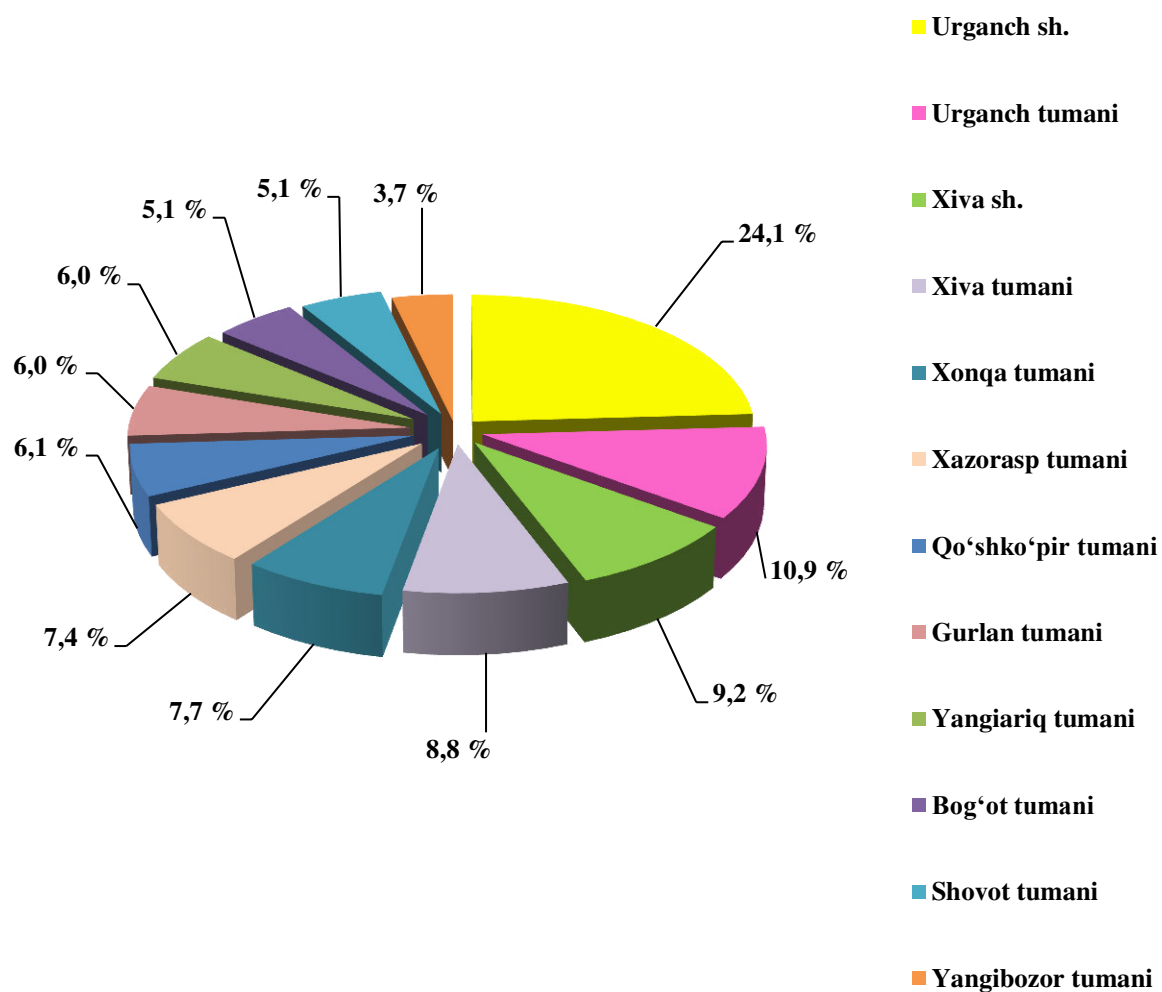
**Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va
tashkilotlarning hududlar bo'yicha taqsimlanishi**
(2019 yilning 1 iyul holatiga)

	<i>Ro'yxatga olingan</i>		<i>Faoliyat ko'rsatayotgan</i>	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	18442	100,0	17448	100,0
Urganch sh.	4447	24,1	4085	23,4
Xiva sh.	1688	9,2	1600	9,2
<i>tumanlar:</i>				
Bog'ot tumani	946	5,1	886	5,1
Gurlan tumani	1108	6,0	1078	6,2
Qo'shko'pir tumani	1130	6,1	1088	6,2
Urganch tumani	2002	10,9	1898	10,9
Xazorasp tumani	1359	7,4	1312	7,5
Xonqa tumani	1411	7,7	1383	7,9
Xiva tumani	1620	8,7	1523	8,7
Shovot tumani	937	5,1	859	4,9
Yangiariq tumani	1103	6,0	1067	6,2
Yangibozor tumani	691	3,7	669	3,8

Ma'lumot tariqasida:

Oxirgi 5 yillikka e'tibor beradigan bo'lsak, viloyatimizda 2014 yillarda davlat ro'yxatidan o'tgan tadbirkorlik sub'ektlar soni 10867 tani (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) tashkil etgan bo'lsa, bugungi kun holatiga 18442 mingta bo'lib 7575 taga ko'payganini kuzatish mumkin.

Ro'yxatdan o'tgan sub'ektlarning hududlar bo'yicha ulushi, %

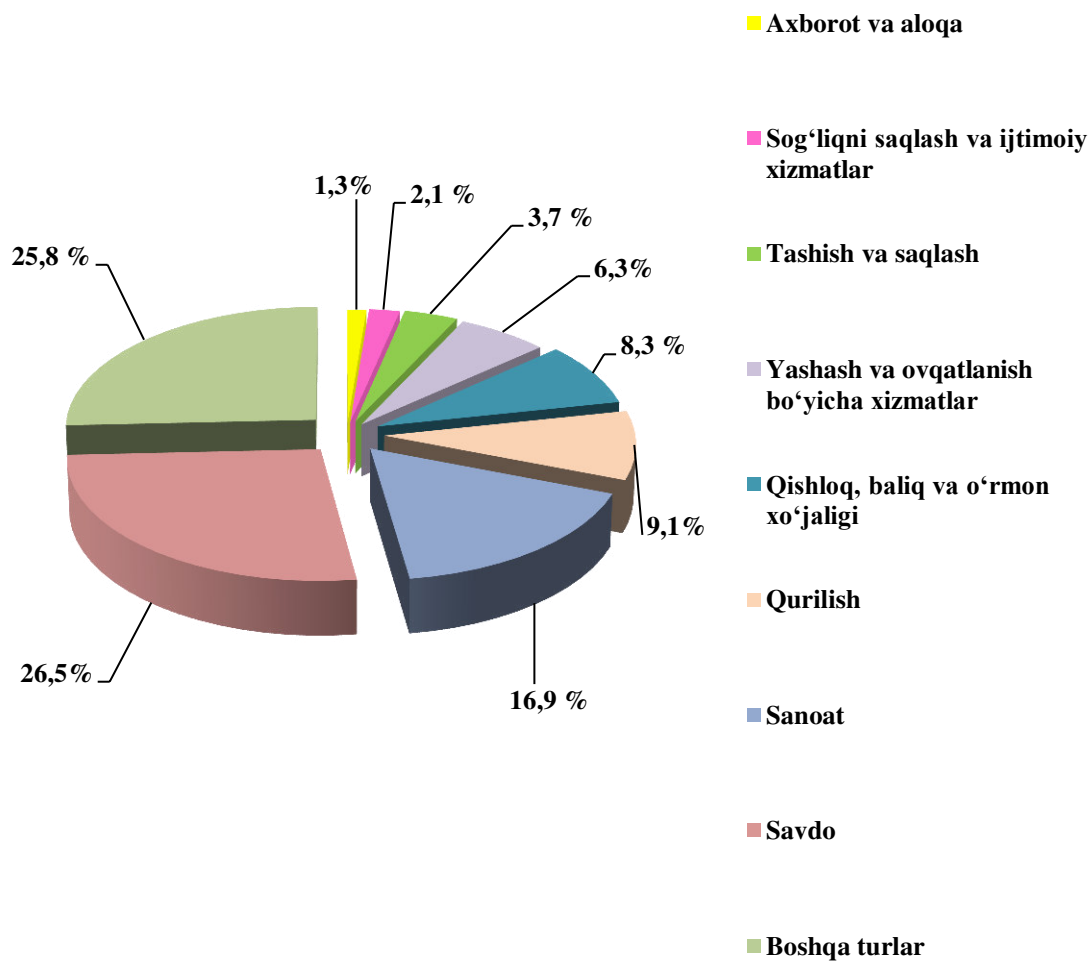
Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ro'yxatga olingan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi savdo (jami ro'yxatga olingan yuridik shaxslarning

26,4 %), sanoat (16,9 %), qurilish (9,1 %), qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi (8,4 %) sohalariga to'g'ri keladi.

**Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy
faoliyat turlari bo'yicha taqsimlanishi**
(2019 yilning Iyul holatiga)

	<i>Ro'yxatga olingan</i>		<i>Faoliyat ko'rsatayotgan</i>	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Jami	18442	100,0	17448	100,0
<i>shu jumladan:</i>				
qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	1546	8,4	1455	8,3
sanoat	3113	16,9	2953	16,9
qurilish	1683	9,1	1580	9,1
savdo	4863	26,4	4625	26,5
tashish va saqlash	677	3,7	640	3,7
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	1184	6,4	1105	6,3
axborot va aloqa	241	1,3	225	1,3
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	387	2,1	375	2,1
boshqa turlari	4748	25,7	4490	25,8

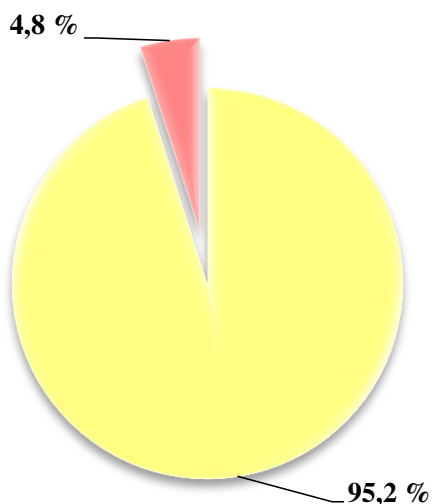
Faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %

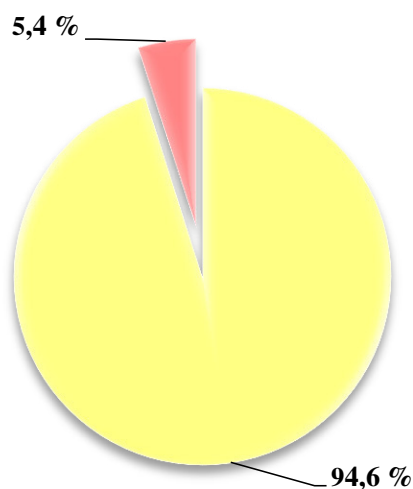
Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonida faoliyat ko'rsatayotgan sub'ektlarning ulushi 94,6 % ni, shu bilan birga jami korxonalar va tashkilotlarning umumiy soniga nisbatan faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi 5,4 % ni tashkil etganligini ko'rsatmoqda.

**Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonidan faoliyat
ko'rsatayotganlar va faoliyatsizlarning ulushi, %**

01.07.2018 y.

01.07.2019 y.

 Faoliyat ko'rsatayotganlar

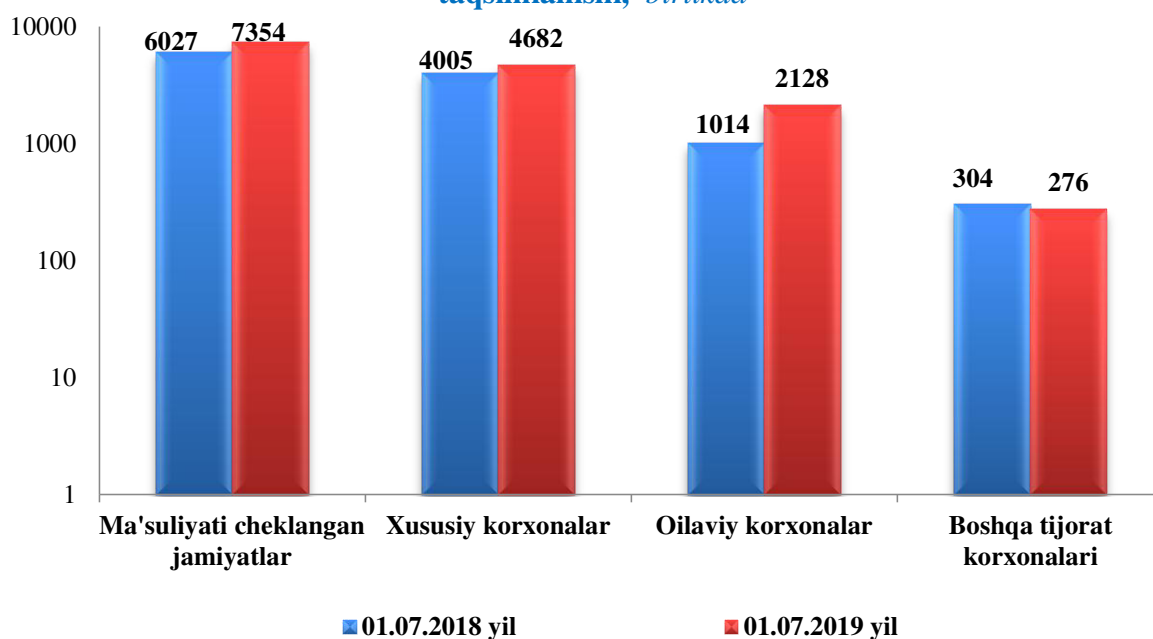
 faoliyatsizlar

2019 yil 1 iyul holatiga 14440 ta tijorat shaklidagi korxonalar va tashkilotlar faoliyat ko'rsatayotgan bo'lib, shundan xususiy korxonalar – 4682 ta, oilaviy korxonalar – 2128 ta, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar – 7354 va 276 tani boshqa tijorat korxonalari tashkil etadi.

Misol tariqasida:

2014-2018 yillar mobaynida faoliyat ko'rsatayotgan tadbirkorlik sub'ektlari soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 10449 dan 13395 taga yoki 28,1 % ga oshgan.

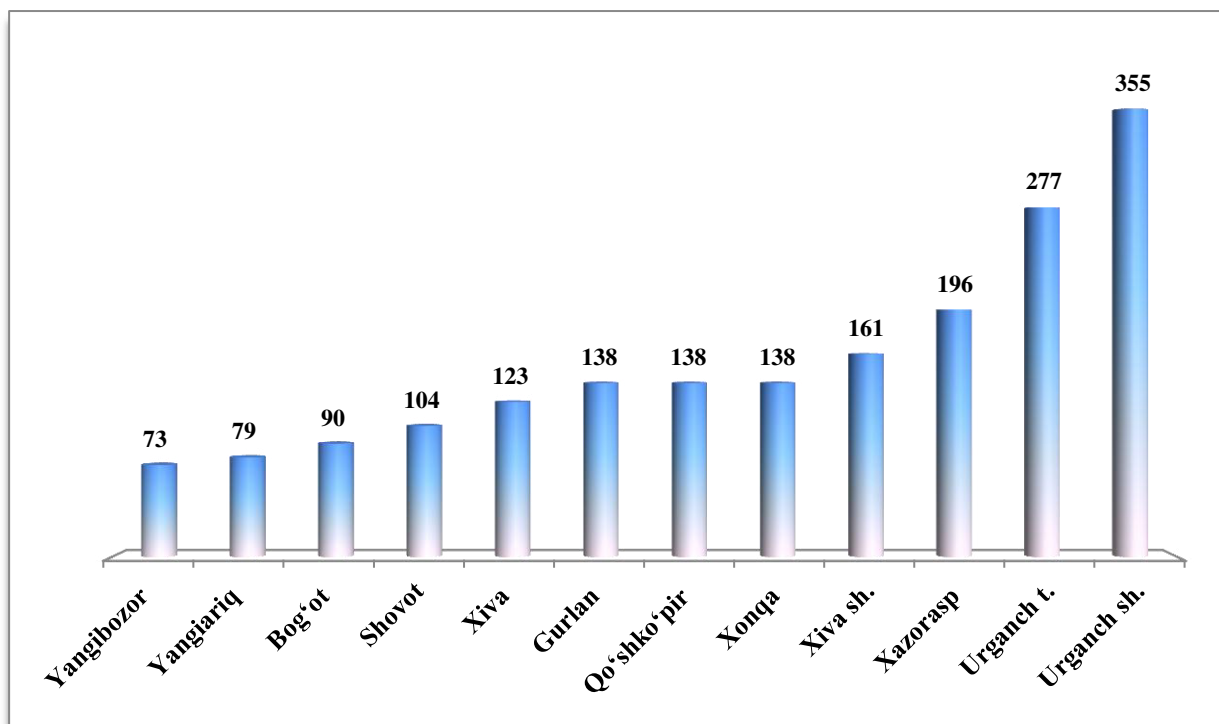
Faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha taqsimlanishi, birlikda

Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha asosiy qismi mas'uliyati cheklangan jamiyatlari xissasiga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkichlar yildan yilga o'sib bormoqda va bu ma'lumotlarni statistik raqamlarda kuzatish mumkin.

2019 yilning yanvar-iyun oylarida jami 3231ta yangi korxonalar va tashkilotlar ro'yxatga olingan bo'lib, yoki 2018 yilning shu davriga nisbatan 34,4 % ko'proq. Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi Urganch shahri (599 ta), Urganch tumani (433 ta), Xiva shahri (303 ta) va Xazorasp tumani (286 ta), hissalariga to'g'ri keladi. Eng kami esa Yangibozor (121 ta), Yangiariq (172 ta) va Bog'ot (178 ta) tumanlariga to'g'ri keladi.

**Hududlar bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar
va tashkilotlarning soni, birlikda**

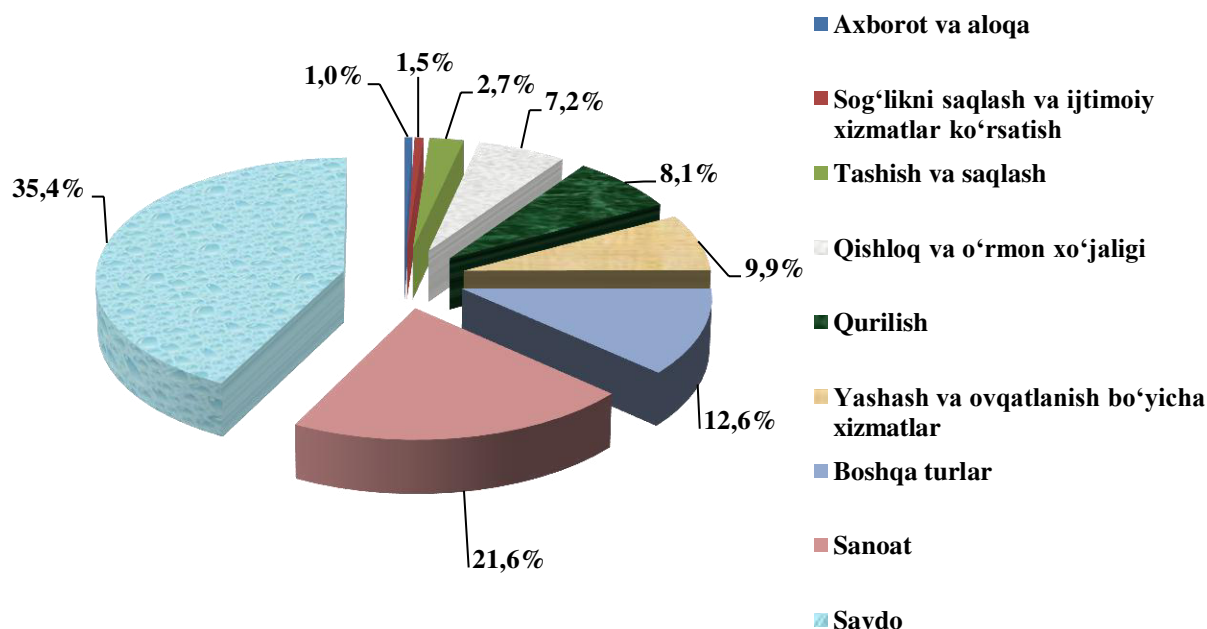
Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning ulushi savdoda 35,4 %, sanoatda 21,6 %, o'rmon va baliq xo'jaligida 12,6 % ni , yashash va ovqatlanish xizmatlari 8,1 % va qurilishda 7,2% tashkil etadi.

Ma'lumot tariqasida:

Viloyatimizda yangi tashkil etilgan tadbirkorlik sub'ektlar soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 2014 yilda 1201 ta, 2015 yilda 1292 ta, 2016 yilda 1506 ta, 2017 yilda 1695 ta va bugungi kun holatiga 3231 tani tashkil qildi.

**Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %**

2019 yil 1 iyul holatiga viloyatimizda faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining soni 14353 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich 2018 yil shu davriga nisbatan 27,3 % ga oshgan.

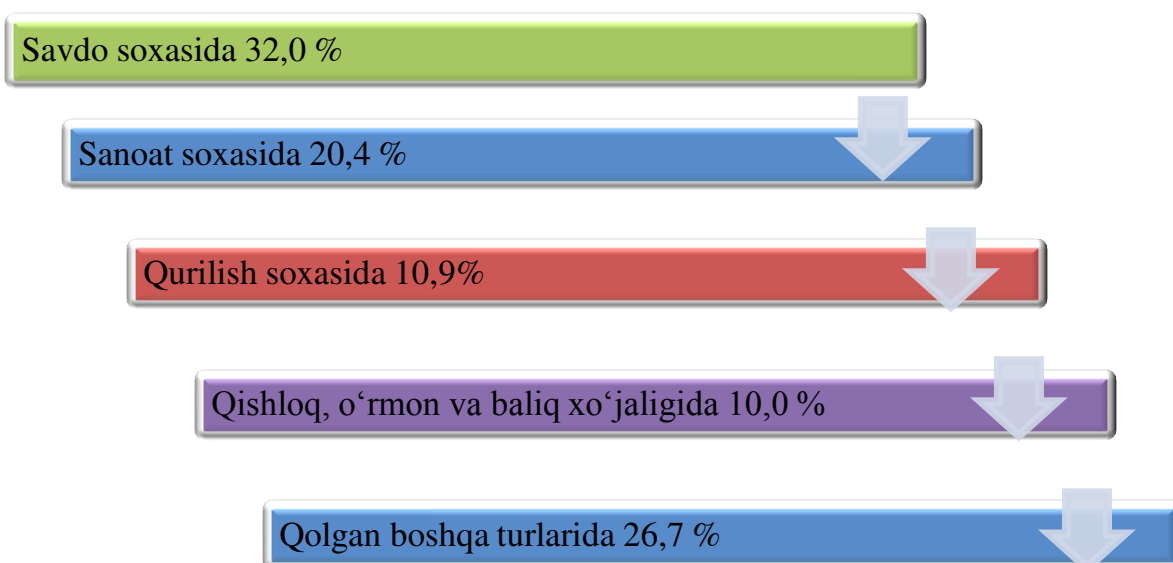
Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi, ya'ni 3406 tasi (jami sub'ektlarning 23,7 %) Urganch shahriga, 1632 tasi (11,4 %) Urganch tumani, 1476 tasi (10,3 %) Xiva shahri hamda 1322 tasi (9,2 %) Xiva tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam faoliyat ko'rsatayotganlar esa 503tasi (3,5 %) Yangibozor, 627 tasi (4,3 %) Shovot, 663 tasi (4,5 %) Bog'ot, 845 tasi (5,9 %) Qo'shko'pir tumanlari hissalariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
hududlar bo'yicha soni**

	2018 yil 1 iyul holatiga		2019 yil 1 iyul holatiga	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	11278	100,0	14353	100,0
Urganch sh.	2737	24,3	3406	23,7
Xiva sh.	1169	10,4	1476	10,3
<i>tumanlar:</i>				
Bog'ot	506	4,5	663	4,6
Gurlan	646	5,7	864	6,0
Qo'shko'pir	606	5,4	845	5,9
Urganch	1218	10,8	1632	11,4
Xazorasp	717	6,4	1006	7,0
Xonqa	846	7,5	1134	7,9
Xiva	1218	10,8	1322	9,2
Shovot	461	4,1	627	4,4
Yangiariq	772	6,7	875	6,1
Yangibozor	382	3,4	503	3,5

Faoliyat ko'rsatayotgan jami 14353 ta kichik tadbirkorlik sub'ektlarining 4599 tasi (32,0 %) – savdoda, 2926 tasi (20,4 %) - sanoatda, 1569 tasi (10,9 %) - qurilishda, 1432 tasi (10,0 %) - qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 1091 tasi (7,6 %) - yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar sohasida, 634 tasi (4,4 %) - tashish va saqlashda, 292 tasi (2,0 %) - sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda, 208 tasi (1,4 %) - axborot va aloqa sohasida, shuningdek, 1602 tasi (11,3%) - boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. SHundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turlariga to'g'ri keladi. Shuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %**

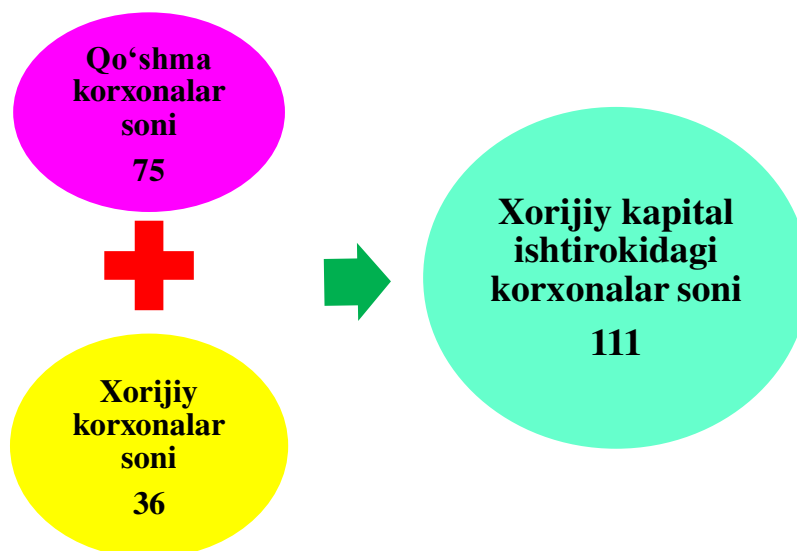
Kichik tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash asosida ularning ishlab chiqarish faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha ishlar etarli darajada tashkil etilmaganligi sababli faoliyat ko'rsatmayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining jami ro'yxatga olinganlarning umumiy soniga nisbatan ulushi yuqori bo'lmoqda. Jumladan, 2019 yilning 1 iyul holatiga Urganch shahrida jami ro'yxatdan o'tgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining umumiy sonida faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi

1,7 % ni (305 ta) tashkil qilgan, Urganch tumanida esa ro'yxatdan o'tganlarning jami sonida 0,5 % ni (100 ta) tashkil qilib, ularning soni o'tgan yilning shu davriga nisbatan 271 taga o'sgan.

Hisobot davrida 536 ta korxonalar va tashkilotlar faoliyati tugatilgan bo'lib, ulardan 146 tasi (jami faoliyati tugatilganlarning 27,2 %) ixtiyoriy tugatish tartibini qo'llash orqali tugatilgan.

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar. 2019 yil 1 iyul holatiga faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar soni 111 tani tashkil etdi. O'tgan yilning shu davriga nisbatan 59 taga yoki 113,5 % ga o'sgan. SHuningdek, Xorijiy kapital ishtirokidagi faoliyat ko'rsatayotgan korxonalardan 75 tasi qo'shma korxonalar, 36 tasi esa xorijiy korxonalar hisoblanadi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalar tarkibida qo'shma korxonalar va
xorijiy korxonalarning soni, birlikda**

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch shahar 28 ta (25,3 %), Urganch 13 ta (11,7 %) va Shovot 12 ta (10,8 %) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam xorijiy kapital ishtirokida tashkil etilgan korxonalar Xonqa 5 ta (4,5 %), Yangiariq 5 ta (4,5 %) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Bu esa mazkur hududlarda xorijiy hamkorlar bilan ishlashni, investitsiyalar jalb etish borasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlarni yanada rivojlantirishni talab etadi.

Mamlakatimizda ishbilarmonlik muhitini jadal rivojlantirish borasida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunda raqobatbardoshlik muhitini yaratish maqsadida chet ellik sarmoyadorlarga yurtimiz bozoriga kirib kelishlari o'z faoliyatlarini olib borishlari uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda. Buning natijasida keyingi yillarda xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar yildan yilga soni kengayib borayotganligini statistik raqamlarda o'z aksini topgan.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalarning hududlar bo'yicha soni va ulushi**
(2019 yilning 1 iyul holatiga)

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	111	100,0
Urganch sh.	28	25,3
Xiva sh.	7	6,3
<i>tumanlar:</i>		
Bog'ot	6	5,4
Gurlan	7	6,3
Qo'shko'pir	6	5,4
Urganch	13	11,7
Xazorasp	7	6,3
Xonqa	5	4,5
Xiva	9	8,1
Shovot	12	10,8
Yangiariq	5	4,5
Yangibozor	6	5,4

Faoliyat ko'rsatayotgan 111 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha olib qaraydigan bo'lsak, 58 tasi (52,3 %) sanoat, 21 tasi (18,9 %) savdo, 11 tasi (9,9 %) qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 9 tasi (8,1%) qurilishda, 5 tasi (4,5 %) tashish va saqlashda, 3 tasi (2,7 %) yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarda, 1 tasi (0,9 %) sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish hamda 2 tasi (1,8 %) boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. Shundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turiga to'g'ri keladi. Shuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

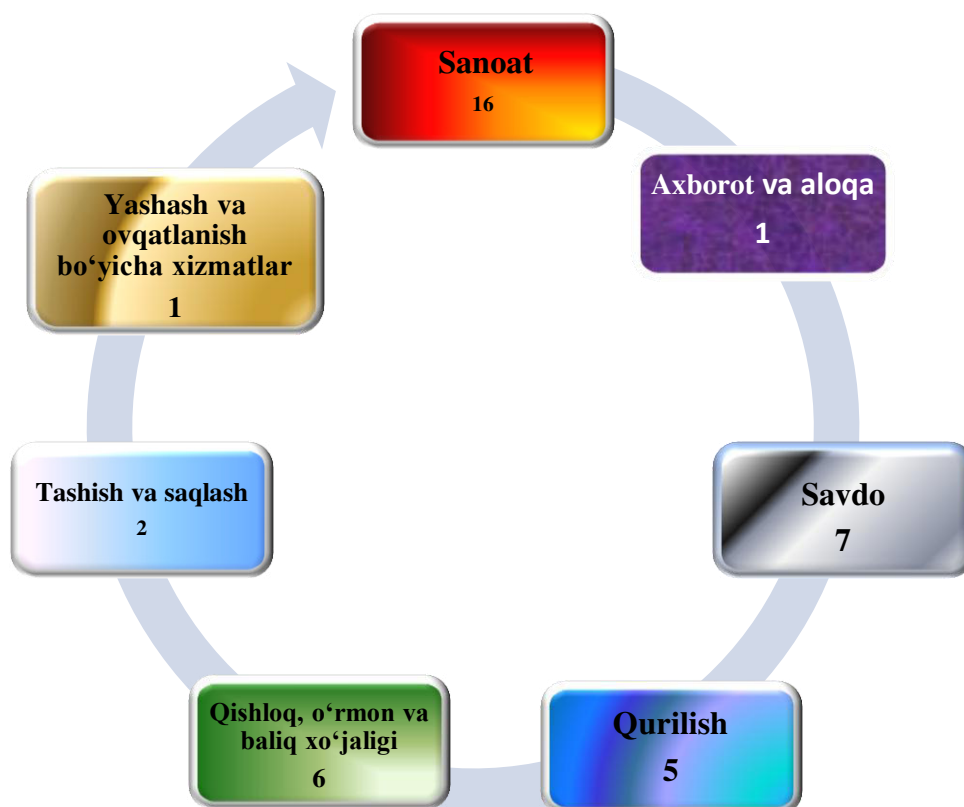
**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha soni va ulushi
(2019 yilning 1 iyul holatiga)**

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Jami	111	100,0
<i>shu jumladan:</i>		
sanoat	58	52,3
savdo	21	18,9
qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	11	9,9
kurilish	9	8,1
Tashish va saklash	5	4,5
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	3	2,7
Axborot va aloka	1	0,9
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	1	0,9
boshqa turlari	2	1,8

2019 yilning yanvar-iyun oylarida xorijiy kapital ishtirokidagi ro'yxatdan o'tgan yangi korxonalarning soni 38 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich esa o'tgan yilning shu davriga nisbatan 34 taga ko'paygan.

Bunda, Turkmaniston Respublikasi rezidentlari kapitali ishtirokida – 19 ta, Rossiya Federatsiyasi – 5 ta, Turkiya -3 ta, Eron Islom Respublikasi -3 ta, Xitoy-3 ta va boshqa davlatlar kapitali ishtirokida 5 ta yangi korxonalar ro'yxatdan o'tgan. 38 ta yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch shahri (10 ta), Urganch (6 ta), Yangibozor (5 ta), Shovot (3 ta), Xonqa (3 ta), Xiva (3 ta), Xiva shaxri (2 ta), Gurlan (2 ta) va Qo'shko'pir (1 ta) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning umuman tashkil etmagan tumanlarlar qatoriga Bog'ot, Yangiariq tumanlarini kiritish mumkin.

Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha soni, birlikda

Shu bilan birga, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmlarini kengaytirishda etarli darajada ishlar to'g'ri yo'lga qo'yilmaganligi sababli, ayrim hududlarda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda beqarorlik saqlanib qolmoqda. Jumladan, 2019 yil 1 iyul holatiga 3 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxona faoliyat ko'rsatmayotgan korxonalar ro'yxatida turibdi.

O'zbekiston Respublikasining Qonunchilik palatasi tomonidan 2012 yil 26 aprelda qabul qilingan 327-sonli "Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida"gi qonuni kuchga kirgandan boshlab, Respublikamizda oilaviy korxonalar faoliyatini tashkil etishda, korxona huquqini muhofaza qilishda va faoliyatini yuritishda sezilarli o'zgarishlar amalga oshirildi. Buning natijasida, oilaviy korxonalar soni ko'payib mamlakatimiz iqtisodiyoti rivojlanishida ijobiy ulushiga ega bo'lib bormoqda.

Oilaviy korxonalar. Yuridik shaxs sifatida davlat ro'yxatidan o'tgan oilaviy korxonalar soni - 2019 yil 1 iyul holatiga 2216 tani tashkil etib, ulardan 2128 tasi yoki 96,1 % faoliyat yuritadi. Bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan davlat ro'yxatidan o'tganlarning hamda faoliyat ko'rsatayotganlarning umumiy soniga nisbatan o'rtacha 47,5 % ga oshganligini ta'kidlash lozim.

Oilaviy korxonalar soninig o'sish dinamikasi, birlikda

